

התורה והמצוה

עלון בענייני מצוה הלכה מנהג ועיונים בעבודת ה'

עלון מס' 45

ה'תשפ"ו

מברכין חדש כסלו

פרשת חיי שרה

פרשת חיי שרה

וְאַחֲרֵי-כֵן קָבַר אַבְרָהָם אֶת-שָׂרָה אִשְׁתּוֹ אֶל-מְעַרַת שָׂרָה הַמְכַפְלָה עַל-פְּנֵי מְמָרָא הוּא חֶבְרוֹן בְּאֶרֶץ כְּנָעַן:
וַיִּקֶם הַשָּׂדֶה וְהַמְעָרָה אֲשֶׁר-בּוֹ לְאַבְרָהָם לְאַחֲזַת-קְבָר מֵאֵת בְּנֵי-חֵת:

הזכיר כי חברון הוא בארץ הכנעני היושב בהר ההוא לא בארץ פלשתים הנזכרת לאברהם. והוסיף בסוף להודיע המערה שהיא בשדה המכפלה על פני ממרא שזה השם הנודע אליה.

כתב הרמב"ן: וטעם ואחרי כן קבר אברהם את שרה אשתו אל מערת שדה המכפלה וגוי היא חברון בארץ כנען. כי שב לבאר השדה והמקום והארץ בעבור כי כל הפרשה הזכירה בני חת ועפרון החתי לפיכך הזכיר בסוף כי הוא בארץ כנען אשר היא ארץ ישראל

ונכתבה זאת הפרשה להודיע חסדי השם עם אברהם שהיה נשיא אלהים בארץ אשר בא לגור שם והיחיד וכל העם היו קוראין לו "אדוני" והוא לא אמר להם כן שהיה שר וגדול וגם בחייו קיים לו ואגדלה שמך והיה ברכה ואשתו מתה ונקברה בנחלת ה'. ועוד כי רצה להודיענו מקום קבורת האבות כאשר אנחנו חייבים לכבד מקום קבורת אבותינו הקדושים.

וכן אמר בתחילת הפרשה בקריית ארבע היא חברון בארץ כנען וכל זה לבאר כי הצדקת מתה בארץ ישראל ושם נקברה. כי החתים ממשפחות כנען ולפי דעתי כי טעם הכתובים אינו אלא להזכיר כי היא ארץ כנען לא ארץ פלשתים כי מפני שאמר ויגד אברהם בארץ פלשתים ימים רבים וכל מגוריו בארץ היא בגרר ונחל גרר ובאר שבע ומשם לחברון ומחברון לשם על כן

השלמות לעלון פרשת לך לך (עלון מס' 43)

בענייני חינוך

בעלון פרשת לך לך כתבתי כמה מילים בעניין הדרך לחינוך הילדים. אוסיף על כך כמה מילים: כתבתי כי מה שאמרו חז"ל 'מתוך שלא לשמה בא לשמה', הוא בתנאי שהילד או הבחור המתחנך צריך לדעת שהמטרה היא ה'לשמה'. יש הנגדרים אחר החיצוניות גם בעניינים המקודשים ביותר. בדורנו נערכים מבצעים על פרטים שאין חולק על חשיבותם, אך האופן בו נעשים המבצעים לא משיג את המטרה, ולפעמים אפילו להיפך. במבט שטחי לפעמים הדברים נראים מאד נוצצים ומרגשים, אבל בחינוך הילדים עלינו לחשוב מה המטרה הסופית. חינוך לשון התחלה, אנו ההורים או המחנכים מתחילים באופן כזה שהילד ימשיך זאת גם כשיהיה סמוך על שלחן עצמו. מסיבה זו (ומעוד סיבות רבות אחרות), מבצעים לילדים חייבים להעריך אך ורק על ידי אנשים בעלי גישה חינוכית, לא עסקנים שיתכן שיש להם קצת יראת שמים, אך מה שמושך אותם אלו הפעולות החיצוניות. ושוב, גם כאן נשמע פעם אחר פעם את הטענה "אחר הפעולות נמשכים הלבבות". לא! אם מלכתחילה הלב נמשך אחרי משהו אחר, לא יעזרו כלל פעולות חיצוניות אחרות."

בתלמוד תורה מסויים נערך פעם מבצע **תפילה בכוונה** (שמעתי על עוד מקומות בהם מתקיימים מבצעים מסוג זה). שוחחתי עם אברך שלמד בצעירותו באותו ת"ת בזמן בו התקיים המבצע. הוא לא זכה לקבל את הפרטים שהובטחו לילדים ש"התפללו בכוונה". ולמה? כי הוא לא התפלל מספיק "בכוונה". האם קרא את מחשבותיו של הילד בזמן התפילה, והבין שאינו מכוון? אז כך: הוא הגיע לתפילה בזמן כל יום. התפלל את כל התפילה מתחילתה ועד סופה, אבל האחראי טען שלא התפלל מספיק "בהתלהבות" (מצוי אצל ילדים ואף אצל מבוגרים שבכל בוקר לוקח להם זמן "להטעין" את עצמם. וכנראה אף אצל אותו ילד היה כך). מארגני אותו מבצע לא שמו לבם לשתי טעויות מהותיות בהגדרת המבצע:

- יתכן שיש פעולות חיצוניות הגורמות לבן אדם לכוון יותר בתפילה, אך אין זה אומר שאותן פעולות הן חלק מהכוונה. בתפילה צריך להבין את המילים שמוציא מפיו (וכמובן, תוך כדי שמוציאן מפיו, ולא אחרי שאמרן בלי מחשבה, כפי שהערת בכמה מקומות). את התפילה עצמה הרי כולם מודים שצריך להתפלל בלחש. אלא מה? כאן יחפשו אותם עסקנים משהו אחר, למשל: להתנענע בתפילה וכו'. זו למשל פעולה שאסור שתבא מסיבה חיצונית כלשהי (גם כשמדובר בתינוק בן 3-4. אם עושה זאת כחיקוי של מבוגר, זה מעולה. אך ילד (בכל גיל) שיעשה שאת כדי לקבל פרס, זו פעולה שיש בה רק נזק ולא שום תועלת!
- לפי ההגדרה של אותו קמ"צ, הנושא כאן הוא לא תפלה **בכוונה**, אלא חיזוק אווירת התפילה בכיתה. אכן, חיזוק האווירה בכיתה וכן בבית הכנסת הוא דבר חשוב מאד. זו כבר סוגיה אחרת הקשורה אמנם לחינוך, אך אינה בהכרח תלויה בו. פעמים רבות בארגון מבצעים בעניין זה, מה שצריך לתת את הדעת זה כיצד לערוך את המבצע ללא נזקים (או עם כמה שפחות נזקים. למי שסבור שגם בשביל זה צריך לפעמים "להקריב" משהו.

אגב, עניין אחר הקשור אף הוא לחינוך: אותו אברך סיפר לי את זה בערך עשר שנים אח"כ. באותו זמן בו כמובן שכבר לא היה לו כל עניין בפרס זה או אחר. זכרונות מסוג זה נשארים במשך שנים רבות. זכרונות נעימים, וזכרונות לא נעימים.

לאחר שציינתי לעצמי עניין זה, אך עדיין לא העליתי על הכתב, קבלתי תגובה מאחד מקוראי העלון היקרים. אף הוא נגע בנקודה של חיזוק אווירת התפילה בקבוצה. בתגובתי הוספתי סיפור שהייתי עד לו לפני מספר שנים.

הלן מכתבו:

לענ"ד יש 2 חלקים בחינוך - 1 לחנך את הילד למשהו בלב, 'אמיתי'. 2. לחנך למשהו מעניין. בודאי אם זה קבוצתי. לגבי איש"ר וכי"ב מבצעים וחינוכים לא 'אמיתיים' שבשונה מנישוק ס"ת או ק"ש בכוונה לא מלמדים את הילד מהי תפילה אמיתית, נכון, אבל הם מלמדים את הילד להיות חלק מציבור שמתפלל בצורה חוייתית, ולא בטוח שהחינוך החשוב הזה חשוב פחות מחינוך אמיתי. בגבול ומידה כמובן... (בלי קשר לשאלה אם המתפללים מתענגים לשמע איש"ר בכל כוחו...)

להלן תגובתי:

תודה רבה על הערתך

נכון. הייתי מסכים אתך אם לא היה מדובר על הקדיש האחרון בלבד!

אגב, ציינתי בפירוש את הבעיה כשהכל סביב הקדיש האחרון. מה עושים הילדים עד אז?

בעיקר בבתי כנסת שבהם אין לילדים ממה להנות בתפילה, ובפרט באותן קהלות בהן מאחרים להתפלל ערבית זמן רב אחרי קבלת שבת. זאת, ועוד, ילד בן שנתיים וחצי ממש לא מרגיש חלק מהצבור אם עומד וצועק יחד עם כולם. הוא יודע רק שיש ממתק בסוף.

אגב, לפני כעשר שנים עברתי על יד ת"ת מסויים בחדש אלול. שמעתי עשרות ילדים צועקים בקול רם "אמן" ו'אמן יהא שמיה רבא', סתם כך באמצע היום.

היה נשמע לי מוזר, חשבתי אולי יש שם איזה מניין. אך לא הבנתי איזו תפילה מתפללים בסביבות השעה 11 בבוקר. לשאלתי התברר כי הם עורכים "אימונים" על תפלת ימים נוראים.

וכך התנהל המשחק: המלמד (או אדם אחר מהצוות) עומד עטוף בטלית כחזן, ואומר בקול רם את הקדיש בנגון ימים נוראים, והילדים עונים, ומדי פעם כמובן צריך לחזור יותר, כדי שיאמרו בקול רם יותר.

איני יודע איך נקראת פעולה מסוג זה. דבר אחד ברור: חינוך, זה ודאי לא. **ע"כ תגובתי.**

בקשר לסיפור שהבאתי: לא אכנס כאן לדיון בשאלה האם מותר בכלל לומר את תיבות הקדיש ללא מנין, ויותר מכך: מה שהזהירו רבים מהאחרונים (הובא ב**מ"ב**) שלא לומר סתם את תיבות הקדיש. הבעיה כאן חמורה הרבה יותר: נותנים לילדים הרגשה כאילו השתתפות הקהל בקדיש זו סוג של הצגה, שצריך להתאמן עליה כדי שהקהל יהנו יותר.

הזכרתי כי פעמים רבות אני שומע טענה "בלי זה, הם בכלל לא יענו אמן יהא שמיה רבא", או: "בלי זה הם לא ילמדו בכלל בזמן הזה", וכן כיוצ"ב בהתאם לכל מצווה. שכחו אותם עסקנים מה היא ההגדרה של "חינוך": פעולה שנעשית כעת, כדי שהילד יתרגל לעשותה בעצמו כשכבר יהיה חייב בעצמו בעשייתה. למעשה, בדוגמה של חזרה על עניית אמן, או עידוד עניית אמן בקדיש האחרון כפי שהזכרתי, אף אם נכון הדבר ש"בלי זה, הם בכלל לא יענו איש"ר" וכדומה, אין בטענה זו כלום! הנזק היוצא מפעולה זו, אינו שווה כלל את עשיית המצוה באופן כזה. יש כאן רק נזק ללא כל תועלת. כן, אולי בלי זה לא יענו בכלל? עדיף כך בשלב הזה.

תופעה חדשה הנפוצה בשנים האחרונות: במודעות המזמינות את הילדים להשתתף בתכנית מסוימת, לא רק שמתמקדים בפרסים ובתמונות וכו' (באופן שברור שהילד נמשך רק לפרסים), אלא כותבים גם את **מחיר** הפרס. תופעה שכל מי שיש לו מעט שכל מבין עד כמה היא פסולה מכל הבחינות! כשרואים פרסומת מהסוג הזה מבינים מיד כי העומד מאחורי התכנית הזו הוא אדם שאין לו אפילו מעט גישה לילדים, כ"ש לחינוך ילדים. כל אבא וכל מחנך יודע ומבין (ומרגיש) כי אצל ילדים - ככל שהם קטנים יותר - קבלת הפרס תלויה בעיקר ברגש. ילד בן ארבע ישמח עם "מתנה" שהמלמד טרח והכין עבורו - ונתן לו בחינך - וכל מה שהיא מכילה אלו שלשה מוצרים מקיפולי נייר, ושווי החומרים הכולל שלהם פחות מ-10 אג', יותר ממה שישמח עם מתנה גדולה יותר אותה יקבל בלי מאור פנים. וזה נכון גם לגבי מתנות שהילד יעדיף לקבל. הוא ישמח עם משחק שימושי יותר, אך את המוצר הפשוט אותו קבל במאור פנים ובשמחה הוא יראה כפרס ויתפאר בו.

אם במודעה הקוראת לילדים לבא ללמוד לאחר הדלקת נרות חנוכה למשל (ובאמת, האם מאן דהו שאל את עצמו למי מהילדים חסרה שעת הלימוד הזו **בדיק** אז?) מוצגות תמונות של הפרסים עם פירוט כצד עובד כל פרס וכו'. גם זה דבר גרוע ביותר, כאמור לעיל. כעת נוסף עוד פרט משכנע: מחיר הפרס... זהו פשע! במודעה של ארגון מסויים המומחה בכגון דא, נוסף פרט אחד המוכיח מי עומד מאחורי אותה מסגרת: במודעות המדוברות מתפרסמים כללי ההשתתפות במסגרת: להזכירכם: מדובר הרי במסגרת לימוד **לאבות ובנים**. האבא, ורק האבא אחראי על חינוך ילדיו כאשר הם נמצאים אתו, ואין זכות לאף אדם בעולם להציב לילד כללים במסגרת בה הוא נמצא יחד עם אביו (הייתי יכול אולי להבין אילו היו הכללים מיועדים לאבא, אך הכללים כתובים די בהדגשה בדפים המיועדים לילדים). אך כאמור, באותם ארגונים לא חושבים כל כך על החינוך, ולכן מרשים לעצמם לכתוב את הכללים הנוקשים (כגון: ילד שמאחר, חייב להשלים את הזמן לאחר סיום המסגרת, וכן: ילד שיוצא לכך וכך דקות הפסיד את זכותו בקבלת הפרס. במודעה אחת ראיתי שמזהירים את הילדים אזהרה חמורה משי שעובר על הכללים, נכשל בגזל! כן. עד כדי כך). והארגונים הללו מתקבלים בזרועות פתוחות בקרב חוגים של יהודים יראים ושלמים. יש עוד הרבה מה להרחיב בעניין, ומפני קוצר הזמן אסיים כאן.

ונסיים בתפילה שיעזרנו ה"ת לחנך את ילדינו ותלמידינו (ואף את עצמנו) לעבדו כראוי מתוך שמחה של מצוה ומתוך ענג.

ציון ט': בעניין זה מוקלטת הערה או הרחבה בקו השיעורים: 0773541079. כמ"כ אשתדל בל"ג להקליט תגובות להערות הקוראים. שלוחה 1: מאמרי המשך והרחבה לדברים שבעלון, ותגובות להערות. שלוחה 8: ניתן להקליט הודעות (ההודעה עצמה לא תושמע בקו). שלוחה 4: שיעורים וסיפורים לילדים (גיל הרך). שלוחה זו בבניה כרגע, אך ניתן כבר לשמוע מספר שיעורים וסיפורים בנושאים שונים.

להערות והארות בענייני העלון: **יחזנת נוימן** קצות החשן 9/6 מודיעין עילית. 0527167567. דוא"ל: yn0527167567@gmail.com. ניתן לתרום (גם הנעזות לע"ג, להצלת, וכד') בעמדות נדרים פלוס: 'עדת יראים-אזשטרייך' לשונות 'תרומות עבור קונטרסים וחבורים'

זמני התפלות בקהלתנו ק"ק עדת יראים-אזשטרייך מודיעין עילית (נתיבות המשפט 111 ב'): פרשת חיי שרה: מנחה בחול: 4:30. מנחה עש"ק ובשב"ק: 3:55. שחרית בשב"ק (קבוע): 8:30. ערבית מוצש"ק: 5:10. פרשת תולדות: מנחה בחול: 4:25. מנחה עש"ק ובשב"ק: 3:50. ערבית מוצש"ק: 5:05. יבנה המקדש: המשמרות: חיי שרה: כהונה: גמול. לוי: גדלתי. השיר: ו ואז ישיר. תולדות: כ' דליהו. ל': מהזיאות.